

РЕЦЕНЗИЯ

за дисертационен труд
за придобиване на научната и образователна степен „доктор”

Автор на рецензията: проф. д-р Бончо Вълков Господинов (Софийски университет „Св. Климент Охридски”, Факултет по педагогика)

Научна област: Педагогически науки

Професионално направление: Педагогика

Научна специалност: Педагогика (Теория на възпитанието и дидактика)

Университет: СУ „Св. Климент Охридски

Факултет: Факултет по педагогика

Катедра: Дидактика

Заглавие на дисертацията: Авторитетът в образованието

Име на дисертанта: Марияна Стефанова Косева

1. Данни за дисертанта

Марияна Косева е родена на 13. Юли 1959г. в гр. Плевен. През 1979г. завършва Полувисшия институт за детски и начални учители в същия град, а през 1985г. завършва специалност Педагогика във Философския факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

Работила е като начален учител и учител по философия. През 1986г., след спечелен конкурс, постъпва като асистент във Факултета по педагогика на Софийския университет, където работи и досега. Чете лекции и води семинари по педагогика, начална училищна педагогика, педагогическа риторика, педагогика на свободното време, мениджмънт на учебни групи и среди, пректно-базирани подходи в образованието и др.

Марияна Косева е работила дълги години като лектор /треньор/ и координатор на проекти във Фондация „Програма стъпка по стъпка“ и в Националния педагогически център към Министерството на образованието и науката. Участвала е в 12 проекта – международни, национални и вътрешно-университетски.

2. Данни за процедурата

Марияна Косева е зачислена като докторант на самостоятелна подготовка на 10.06.2016г. След успешно приключила процедура за предварително обсъждане на дисертационния труд в първичното звено – катедра „Дидактика“ на Факултета по педагогика, докторантката е отчислена с право на защита на 16.10.2018г. В периода между зачисляването и отчисляването е положен докторантски минимум с отлична оценка.

На свое заседание на 23.10.2018г. на Факултетният съвет на Факултета по педагогика (Протокол №2/23.10.2018) гласува единодушно решение за разкриване на процедура за публична защита.

От самото начало процедурата отговаря изцяло на изискванията на Закона за развитието на академичния състав на Република България и на Правилник за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“.

3. Данни за дисертацията и автореферата

Предложеният за рецензиране дисертационен труд е с обем от 235 страници и съдържа увод, три глави, заключение, формулирани от автора приноси, библиография от 148 източника (81 на кирилица, 63 на латиница и 4 интернет сайта) и 4 приложения.

Преди всичко бих искал да отбележа, че цялостният прочит на дисертацията оставя впечатлението, че авторът е запознат в дълбочина със значими публикации на много автори, в полето на чиито изследователски интерес попада авторитетът за период почти от началото на ХХ век до наши дни. И, което е още по-важно, успявайки да не се „загуби“ в множеството интересни и значими гледни точки, още от самото начало авторът „води“ анализа и изложението към педагогическите измерения на авторитета.

В увода е направена задълбочена обосновка на значимостта темата на изследването, като още тук проличава ярко подчертан персонален професионален интерес на Марияна Косева към проблематиката на изследването. Налице е цялостна, ясно очертана и добре структурирана концептуална рамка – изследователски въпроси, цел, задачи, обект,

предмет, аргументирано избран изследователски подход със съответните методи за изследване.

В първата глава, озаглавена „Авторитетът в теоретичните перспективи на социалните науки“ е направен задълбочен исторически и теоретичен анализ на етимологията и същността на понятието „авторитет“. Очертани са основните рискове, свързани с дефинирането на понятието, които са присъщи на дефинирането на повечето понятия в социалните науки. Анализът на различни определения и подходи към дефинирането на понятието „авторитет“ с основание дава право на автора да формулира извода, че „...всяко абстрактно дефиниране на авторитета, откъснато от конкретната историческа и социо-културна реалност би била неточно и подвеждащо...“, и още „Ако трябва да се търси смисълът на направения етимологичен анализ, то той може да се открие в задаване на смисловите ориентири за разглеждане на авторитета в изследователските полета на различните науки.“

Разглеждайки обществените измерения на авторитета М. Косева го анализира от социологическа гледна точка веднъж като *принцип на организация и функциониране на общността* и втори път като *социално отношение*. Това ѝ позволява да представи и анализира различни измерения на авторитета като социален феномен – институционален авторитет, ролеви авторитет, личностен авторитет и отношенията между тях.

Във втора глава, озаглавена „Авторитетът в образованието“, предмет на специален анализ са авторитетът на образователната система като институция и педагогическият авторитет (като присъщ на основни субекти в обучението като родител, учител). Представени и анализирани са различни схващания за същността и значимостта на педагогическия авторитет, чиито автори са както български (Петко Цонев, Михаил Герасков, Марин Андреев и др.), така и чужди учени (Е. Лихтенщайн, Р Щрохал, М. Ранг и др.). Особено интересен, а и полезен по-нататък за осъществяване на емпиричното изследване е анализът на учителя като носител на различни видове авторитет – институционален, епистемичен, функционален, личностен.

Накрая, но не като последно по значимост трябва да се отбележи изключително професионално осъщественото емпирично изследване. Изхождайки от същината на проблема и спецификата на изследваното явление Марияна Косева сполучливо е избрала да приложи качествен изследователски подход и опирайки се на Domain theory да конструира адекватен изследователски инструмент – адаптирано полуструктурирано интервю. Така планираното изследване няма как да не отнеме продължително време, но резултатите определено си струват такъв „разход“.

Дисертационният труд е изцяло дело на автора и е разработен в съответствие с изискванията и нормите на научната етика.

Авторефератът напълно съответства на структурата и съдържанието на дисертацията.

4. Научни приноси

Като приемам изцяло формулираните от Марияна Косева приноси на дисертационния труд, бих искал малко повече да ги конкретизирам и да изведа на преден план следните:

1. Върху основата на познаването на множество литературни източници е осъществен задълбочен и прецизен анализ на авторитета като социален феномен, в резултат на който са ясно диференцирани и систематизирани неговите основни характеристики.
2. Изяснена е, може би за първи път у нас, същността на авторитета в образованието, разбиран като авторитет на образователната система като институция и педагогически авторитет (като присъщ на основни субекти в обучението като родител, учител).
3. Анализирайки педагогическия авторитет, Марияна Косева подчертава и обосновава тясната зависимост между теоретичните схващания за авторитета и концептуалните модели на възпитанието, както и спецификата на авторитета като “мултифакторен конструкт“, резултат от действащия в педагогическото поле комплекс от фактори.“

4. Извежда се на преден план и се обосновава значимостта на авторитета на учителя като „най-важен „елемент“ в структурата на образователната институция“, чрез чиято дейност се осъществяват всички нейни функции.

5. Осъществено е на високо професионално равнище емпирично изследване с прилагане на качествен изследователски подход (нещо, което не се среща особено често при педагогическите изследвания у нас!), резултатите от което показват, че въпреки отдавна разпространеното разбиране за кризата на авторитета българските ученици в голямата си част на практика приемат и признават авторитета на учителя. Към Мариана Косева имам един въпрос и една препоръка.

Въпросът: На какво, според нея, се дължи констатираното чрез изследването „разминаване“ между теоретичните, а и житейските представи за кризата на авторитета в образованието (разбирана най-вече като криза на авторитета на учителя) и установените нагласи на учениците?

Препоръка: Дисертационното изследване да бъде публикувано, тъй като по този начин ще се запълни една съществена липса в съществуващата научна педагогическа литература у нас.

5. Публикации

Докторантката има 3 публикации по темата на дисертационния труд.

6. Заключение

В заключение искам да заявя, че депозираното за обсъждане дисертационно изследване отговаря изцяло на изискванията към такава разработка. То е изцяло самостоятелно дело на автора. В него са демонстрирани силна лична професионална ангажираност към изследваната проблематика, задълбочено познаване на историята и актуалното състояние на проблема, високо равнище на умения за теоретичен анализ, както и умения да се изследват емпирично по принцип трудно подаващи се на изследване социални/педагогически феномени. Закономерно следствие от това е един дисертационен труд от високо качество.

Това ми дава основание да препоръчам на членовете на уважаемото жури да гласуват за присъждане на **Марияна Стефанова Косева на образователната и научна степен „доктор“** по професионално направление 1.2.Педагогика (Теория на възпитанието и дидактика)..

18.11.2018г.

Рецензент:
(проф. д-р Бончо Господинов)